

*Секція: Проблеми менеджменту та маркетингу в умовах  
глобалізації*

*Близнюк Т.П., к.е.н., доцент, докторант,  
Харківський національний економічний університет  
імені Семена Кузнеця  
м. Харків, Україна*

## **ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ УНІВЕРСИТЕТУ: ЦІННІСНИЙ ПІДХІД**

Ціннісний підхід є одним з найбільш популярних концептуальних напрямів крос-культурних досліджень на сучасному етапі. Згідно ціннісного підходу, дослідження цінностей та їх структури на рівні як окремого індивідуума та й групи людей дозволить оцінити особливості культури в цілому (та її рівнів) представником та носієм якої є індивідуум або група людей.

Першими вченими, які оцінили культурні цінності в рамках ціннісного підходу, були Дж. Оллпорт, Ф. Вернон та К. Лінзі [1], які розробили тест ціннісних орієнтацій для створення профілю ціннісних орієнтацій. Однак основним недоліком даного тесту ціннісних орієнтацій є статичність оцінки, оскільки визначаються лише фіксовані значення цінностей.

Саме тому, на противагу тесту ціннісних орієнтацій Дж. Оллпорта, Ф. Вернона та К. Лінзі, в рамках ціннісного підходу в крос-культурному менеджменті М. Рокічем [2] була розроблена методика дослідження цінностей, яка направлена на дослідження індивідуальних та групових уявлень про систему значимих цінностей, визначаючих основні життєві

орієнтири індивідуума чи групи. Методика М. Рокіча базується на прямому ранжуванні цих двох груп цінностей. Відповідно до запропонованої Рокічем методики культурні цінності розділяються на дві категорії [3]: 1) цінності-цілі – переконання в тому, що якась кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб її прагнути з особистої і суспільної точок зору; 2) цінності-засоби – переконання в тому, що якийсь образ дій є кращим у будь-яких ситуаціях з особистої і суспільної точок зору.

Метою даного дослідження є оцінка та аналіз професійної культури викладачів ВНЗ (на прикладі ХНЕУ ім. Семена Кузнеця) на основі аналізу структури систем цінностей викладачів з використанням методики Рокіча.

В опитуванні, яке було проведено протягом жовтня-грудня 2016 року на базі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, приймали участь 44 викладачі університету, віком від 30 до 47 років, з яких 25,0% чоловіків та 75,0% жінок.

Респондентам був запропонований наступний перелік цінностей-цілей та цінностей-засобів [4], який наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Перелік цінностей (за методикою Рокіча)

№	Термінальні цінності	Інструментальні цінності
1	Активне (цікаве) й діяльне життя	Акуратність (охайність)
2	Внутрішня гармонія	Високі запити
3	Життєва мудрість	Вихованість й ввічливість
4	Задоволення	Ефективність в справах
5	Здоров'я	Життєрадісність
6	Цікава робота	Інтелект і освіченість
7	Любов	Старанність
8	Матеріально забезпечене й комфортне життя	Незалежність
9	Справжня дружба	Непримиренність до недоліків у собі та інших
10	Суспільне визнання	Відповідальність
11	Пізнання	Раціоналізм
12	Продуктивне життя	Самоконтроль

13	Розвиток	Сміливість у відстоюванні своєї думки, поглядів
14	Свобода	Тверда воля
15	Творчість	Терпимість
16	Прагнення краси	Чесність
17	Щасливе сімейне життя	Широта поглядів
18	Щастя інших	Чуйність

Респонденти визначали для кожної з запропонованих цінностей її місце в своєму житті: від 1 до 18 (1 – найбільш значима цінність; 18 – найменш значима цінність). Спочатку оцінювались цінності-цілі, а потім цінності-засоби.

В результаті ранжування цінностей були отримані групові ієрархії термінальних та інструментальних цінностей-цілей та цінностей-засобів за групами респондентів. Найбільш значимі для викладачів цінності-цілі та цінності-засоби наведені на рис. 1 та рис. 2.

Проведемо аналіз структури кожної з груп цінностей на основі підходу, запропонованого Д. Леонтьєвим [5].

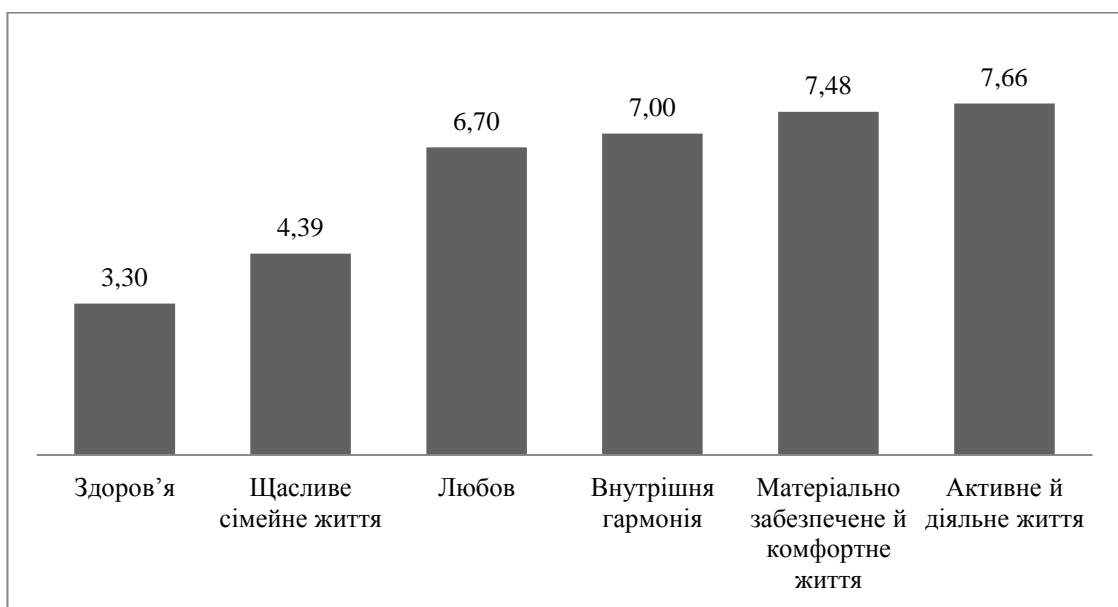


Рис. 1. Базові цінності-цілі викладачів університету

Як свідчать результати найбільш значимі (базові) цінності-цілі для респондентів це конкретні цінності («здоров'я», «щасливе сімейне життя»,

«матеріально забезпечене й комфортне життя» та «активне й діяльне життя») та цінності приватного життя («любов» та «щасливе сімейне життя»)

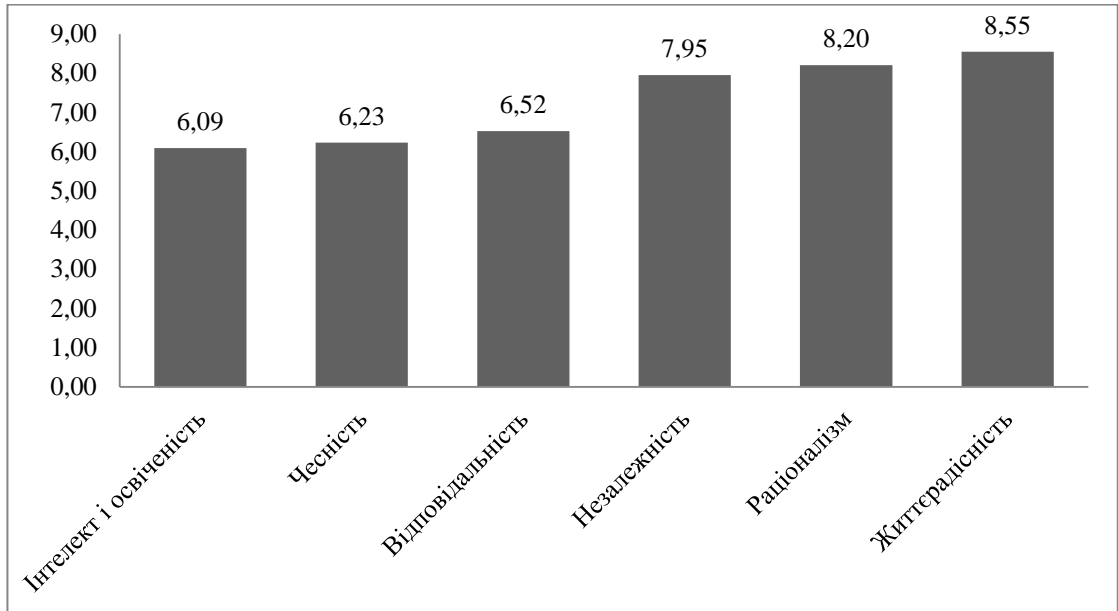


Рис. 2. Базові цінності-засоби викладачів університету

Серед найбільш значимих цінностей-засобів респонденти однаково відзначили етичні цінності («відповідальність», «незалежність»), цінності спілкування («життєрадісність», «чесність») та цінності справи («інтелект і освіченість», «раціоналізм»). Також однаково значимими для викладачів є моральні цінності («чесність», «відповідальність», «життєрадісність») та цінності компетенції («інтелект і освіченість», «раціоналізм», «незалежність»). Однак перевагу респонденти надали індивідуальним цінностям («незалежність», «раціоналізм»).

Оскільки усі респонденти пройшли процес соціалізації в умовах української національної культури, тому вони мають спільну національну культуру. Саме тому на основі результатів порівняння систем цінностей викладачів університету можна визначити особливості професійної

культури цього університету, а саме, прагнення досягти успіхів в своїй справі («активне й діяльне життя») шляхом використання власного потенціалу та знань (цінності соціальної успішності). Однак при цьому також існує необхідність реалізуватися як особистість (індивідуальні цінності) за рахунок власних досягнень («відповідальність», «чесність»), а не шляхом самоствердження. В цілому професійна культура університету характеризується домінуванням конкретних та індивідуальних цінностей.

Подальшими дослідженнями в цьому напрямку стане розробка системи управління персоналом, яка б відповідала структурі цінностей персоналу та враховувала особливості усіх рівнів культури співробітників.

#### **Література:**

1. Allport, G. W. Study of values. / G. W. Allport, P. E. Vernon, G. Lindzey. Study of values. – Boston : Houghton Mifflin, 1970. – 28 p.
2. Rokeach M. The nature of human values / M. Rokeach. – New York: Free Press. – 1973. – 438 p.
3. Rokeach M. Understanding human values: Individual and societal. / M. Rokeach. – New York: Free Press. – 1979. – 322 p.
4. Леонтьев Д. А. Методика изучения ценностных ориентации / Д. А. Леонтьев. – М. : «СМЫСЛ», 1992. – 17 с.
5. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции / Д. А. Леонтьев // Вопросы философии. – № 5. – 1996. – С.15-26.